

Balla Zoltán

A Nagy Háború böszörményi hősei

Fotó: Internet

Az első nagy világháború centenáriumi időszaka alkalmat teremt arra, hogy visszatekintsünk a múlt embertelen bugyraiba. Visszatekintésünk mindenekelőtt tisztelgés azok előtt, akik a legdrágábbat, az életüket áldozták a hazáért, a magyarságért. Nekünk, mai utódoknak, s az utánunk következő nemzedékeknek a legfőbb erkölcsi kötelességünk, hogy fejet hajtsunk világháborús hőseink előtt. Legyenek Ők örök példaképeink!

Császári parancs? A haza parancsa? Oly' mind-egy! A katonának – ha háborúba szólítják – menni kell! Ha nem teszi, statáriális halál vár rá, ha elmegy, akkor csak a hitbéli szerencséjének köszönheti, hogy valaha hazatér-e.

Értő közvetítők és poklokat megjárt túlélők írásaiból értesülhetünk most azokról a szörnyűségekről, amelyeket a Böszörményből frontra sorozott katonáink átéltek. A négyezer böszörményi harcosból 883-an sohasem térhettek vissza szeretteikhez. Ők azok, akik ma is idegen földön – Európa tömegsírjaiban – alusszák örök álmukat.

Jöjjenek velem, nézzük át együtt, hogy miről is szól az ükapáink és dédapáink I. világháborús hőstetteit felelevenítő és megörökítő „Meghaltak ők, hogy éljen a haza – 1914–1918” című kötet, amelyet Hajdúböszörmény Város Önkormányzata és a helyi Fióklevegtár közösen jelentetett meg a Közszolgálati füzetek soro-

zatban. A 10. füzetben azok a tudományos dolgozatok, tábori naplók olvashatók, amelyek az I. világháború kitörésének 100. évfordulója alkalmából rendezett konferencián hangzottak el a Városháza közönsége előtt 2014. szeptember 16-án. Hiánypótló visszatekintésekről van szó, hiszen a Nagy Háború hajdúböszörményi hőseire koncentrált tanulmánycsokor, tényfeltáró dolgozat, eseményeket követő írás szűkebb pátriánkban mind ez ideig még nem jelent meg.

A kötetet bevezető előszóban Kiss Attila polgármester kiemeli: „Fontos, hogy egy település foglalkozzon múltjával, történelmével, emlékezzen azokra, akik küzdöttek országunkért, szabadságunkért. Az első világháborúban harcolt magyar katonák ráadásul nem önként, nem a hazájuk iránt érzett aggodalomból fakadóan vonultak be, hanem a monarchia terjeszkedési politikájának parancsára”.

Varjasi Imre: „Böszörményi bakák a Nagy Háborúban” című dolgozatában a várost érintett történeteket két harctéri napló hiteles bejegyzéseire alapozza. Az egyik napló szerzője H. Varga Imre gazdálkodó, a 39. gyalogezred közlegényeként előbb Galíciában szolgált, majd – napokon át étlen, szomjan, elgyötört – végig harcolta a doberdói fennsík sorozatos ágyútűzzel lőtt, iszonyatos poklát. Károlyi Gáspár böszörményi baka – aki 1914. december 9-én még Szerbiában, roham közben

szenvedett súlyos lábsérülést – harctéri naplója az olasz front eseményeiről tár elénk hiteles képet. 1915 nyarán ezredével részt vett az Isonzó folyó melletti doberdói fennsík legvéresebb csatáiban, ahol olasz fogságba esett. Dolgozatában Varjasi Imre kitér rá – csakúgy, miként az olasz hadszíntér gyilkos küzdelmeivel foglalkozó írások is rendre kiemelik –, hogy Doberdónál a magyar hadsereg soha addig nem látott veszteségeket szenvedett el. Becslések szerint: kétszáz ezer magyar katona lelte halálát az isonzói embertelen ütközetekben. Köztük nagyon sok böszörményi harcos. Nekünk, utódoknak szent kötelességünk, hogy soha el nem múló tisztelettel emlékezzünk hőstetteikre!

Kopócs János: „Hajdúk a világháborúban” című tanulmányában hangsúlyozza: A háború – ükapáink és dédapáink szerint az „első világháború” – a gépek háborújához vezetett, mely alapjaiban változtatta meg a hadviselés korábban korszakokon átvált „szokásait”. Törölte a lovasságot – mint évezredek keresztlül alkalmazott csatadöntő fegyvernemet – a nyílt ütközetekben. Új fegyvernemeknek (ilyen a légiő) teremtve ezzel színteret a felek közti hadakozásban. A dolgozat részletesen taglalja a különböző csapattestek szintjeit, a sorozást, a gyalogság, a lovasság, a tüzérség, a műszaki alakulatok, az ellátó ezredek és a haditengerészet sajátosságait.

Fotó: Internet

Husvéth András – Szikla Gergő közös dolgozata az „I. világháborús emlékművek a Hajdúságban” címet viseli. A kutatók számba vették azokat a törvényeket és egyéb jogszabályokat, amelyek a hazáért küzdő hősök emlékének megőrkítéséről rendelkeztek. Részletesen írnak arról is, hogy a Hajdúság települései – Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló – milyen emlékműveket állítottak a Nagy Háborúban elesett hős katonáik tiszteletére. Az emlékművek fotóit is felsorakoztatták a tanulmányukban.

Szekeres Gyula interjúja »Hétköznapiok« az első világháborús frontokon, avagy a megélt történelem és az oral history« címmel látott napvilágot. A szerző 1978-ban az akkor már 84 éves nagyapát, az egykori hegyi tüzért, Szekeres Mártont faggatta az általa átélt ágyúviharos eseményekről.

A 84 oldalas füzetet az »Emlékek az utókorak« című visszaemlékezés zárja, amelyben Farkas Gábor székelyhídi illetőségű, egykori katona naplószerű feljegyzését találjuk. Naplóját ükunokája, Tattai István juttatta el a 10. kötet szerkesztőjéhez.

A kis történelmi kiadvány szöveges része – egy-két betűhiba kivételével – jól áttekinthető szerkesztésű, logikusan rendezett. A fényképeknel szerencsésebb lett volna, ha a 11., 15. és 16. oldalon megjelentetett egykori fotókat kinagyíttatva, külön fotómélekketbe csoportosították volna a szerkesztéskor.

Azok, akik e rövid recenzió elolvasása után kezükbe veszik a Közzszolgálati füzetek 10. számát,

mélyebb és alaposabb ismereteket szerezhetnek arról, hogy hogyan harcolt, milyen rémtetteket élt át a böszörményi katona Európa vérzivataros csatamezőin az I. világháborúban. Csak ajánlani tudom, hogy e „hiátust” pótló kiadványt lapozgatva a felsős általános iskolai tanulóink és középiskolásaink is tudomást szerezzenek ükapáink és dédapáink első világháborús hősi cselekedeteiről. Hogy kellő tisztelettel legyenek azok iránt, akik életüket áldozták a hazáért, értünk, utódokért.

E helyen engedtessek meg nekem: hadd lehessen magam is főhajtója Ferenci Lajos anyai dédapámnak, aki Balmazújvárosról, sok har-

costársával együtt odaveszett Doberdó véráztatta hegyei között. Róla szóló drága dédmamai emlékeim mindig nagyon mélyen felkavarnak. Dédapámat – a „derék embert” – sohasem láthattam, sohasem ismerhettem. Még csak fényképe sincs a családi legendáriumban. Életbeli kötelességem, hogy egyszer ellátogassak oda, megérintessem azt a földet, ahová Őt, s több ezer magyar harcostársát a monarchia „mindennel megelégedett” császára parancsolta. Akinek „parancsa” két kiskorú leányt és négy fiútestvért hagyott félárván az áldott emlékü dédnagymamával, mindenféle hadi árvaellátás és elemi segítségnyújtás nélkül... A gyakran síró – de mindig szívósan, keményen és kitartóan dolgozó, ám igazi szívmelegséggel, dédelgető, ölelgető karokkal szerető – dédmama imáiban cserébe csak annyit kért a Teremtőtől: apostoli császári

és királyi Őfelségét az idők végezetéig lidérces álmok györtörjék a poraiban is...

A felidézett múltbeli és mai világéges hangulatban könnyen és önkéntelenül felmerül a kérdés a recenziót íróban is: – Ebben a sorkatonátlanított magyar társadalomban szükség esetén kik lennének azok, akik a megidézett hőseink nyomdokán életüket sem kímélve, harcba szállnának – na, nem a császárré! – (csak!) a haza üdvéért, a Szent Haza megmentésért? ...

Örök dicsőség a Hőseinknek! Nyugodjanak mindannyian sírházaik békéjében!

Fotó: Internet